

PVP: Seminář Mezinárodněprávní argumentace *Oběti zločinů podle mezinárodního práva*

Občanská válka v Kongu (Demokratická republika Kongo, dříve Zair) trvá prakticky nepřetržitě od roku 1960, kdy tato bývalá belgická kolonie získala nezávislost. V roce 1965 armáda vedená Josephem Mobutu svrhla vládu premiéra Patrice Lumumba, který byl následně popraven. Mobutu poté zemi přejmenoval na Zair a zajistil si podporu USA tím, že se zapojil do různých operací vedených proti sousední Angole podporované Sovětským Svazem. Přízeň USA mu za Studené války umožnila udržet se u moci, ačkoliv v Zairu samotném byla jeho vláda, kvůli své bezbřehé korupci, značně nepopulární. Když podpora USA po roce 1989 náhle skončila, bylo vládnutí pro Mobutua již značně obtížnější. Opoziční síly postupně získaly vojenskou převahu a v roce 1997 dobyly hlavní město Kinshasa. Mobutu byl svržen a prezidentem se stal opoziční předák Laurent Kabila, který zemi opět přejmenoval na současnou Demokratickou Republiku Kongo (DRK).

Tím ovšem boje neskončily. Spory o moc mezi bývalými opozičními spojenci zahájily nové kolo občanské války. Právě v této době se do bojů přímo vložilo několik okolních států a občanské válce v Kongu se začalo říkat První africká světová válka. Vládu presidenta Kabilu podpořily Zimbabwe, Angola a později i Namibie, zatímco Rwanda a Burundi podporují síly opozice. V roce 1999 byla podepsána dohoda o příměří - tzv. Lusaka Ceasefire Agreement, která však nikdy nebyla příliš dodržována ani jednou stranou konfliktu. Podle zprávy International Crisis Group dohoda pouze zmrazila vojenské síly v jejich pozicích, ale nezastavila boje. Situace se opět vyhrotila poté, co byl prezident Kabila zabit při atentátu. Novým prezidentem byl jmenován jeho syn, kterému se však nepodařilo válku ukončit. Kongo se mezitím stalo jedním velkým bojištěm, kde před nepravidelnou frontou neustále prchá více než dva milióny lidí.

Pozorovatelé v terénu popisují úplný rozpad společenských norem a naprostou degradaci lidské důstojnosti. Ke strategiím této války patřilo hromadné znásilňování žen i mužů, které podle Amnesty International „odnesly“ desítky tisíc lidí. Zprávy hovoří o znásilňování již tříletých dětí, o penetraci, k níž bylo používáno mnoho předmětů, od rezavých hřebíků po střepy. Vesničané údajně ze strachu před komandy dětských i dospělých vojáků řadících mačetami unikali do lesů a obdělávali svá pole po nocích.

Za posledních 5 let organizace Human Rights Watch sesbírala stovky svědectví o hromadném porušování lidských práv ze strany ozbrojených skupin, mezi něž patří zejména Unie konžských vlastenců (UPC), Nationalist and Integrationist Front (FNI) a Lendu militia. Hlavními vůdci těchto ozbrojených skupin je Thomas Lubanga a Floribert Njabu.

Očití svědkové se svěřili Human Rights Watch, že UPC vykonávali etnické masakry, vraždy, mučení, znásilnění, mrzačení a najímání dětských vojáků. Kombatanti UPC pod vedením Lubangy zabili v letech 2002 a 2003 nejméně 800 civilistů kvůli jejich etnickému původu v oblasti Mongbwalu. Při jiném incidentu v srpnu 2002, uspořádala UPC „hon“ na osoby s etnickým původem Lendu a politické oponenty, zavřela je do dvou věznic, kde byla většina z nich mučena a poté popravena.

V březnu 2003 jiná ozbrojená skupina (FNI) napadla město Kilo a zabila nejméně 100 civilistů, většinou žen a dětí, protože je obvinila z pomáhání Hemům. Při jiném incidentu kombatanti FNI mučili, znásilňovali a zabíjeli ženy patřící ke kmeni Hema. Jedna z těchto

žen sdělila Human Rights Watch: „Chytali ženy (Hema) z přilehlých oblastí, zavřeli je do domu, svázali jim ruce, zavřeli dveře a spálili je.“

Dne 24. 4. 2004 se přechodná konžská vláda obrátila na Mezinárodní trestní soud ohledně zločinů spáchaných v Kongu. Dne 23. 6. 2004 generální prokurátor oznámil začátek vyšetřování zločinů v Kongu. Lubanga, Njabu a další byli konžskými orgány obviněni z genocidy, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Konžská vláda zatím vyčkává, až Mezinárodní trestní soud dokončí vyšetřování.

Otázky

1. Jaká je právní definice „obětí“ vyplývající z níže uvedených dokumentů?
2. Jaká práva obětí zločinů podle mezinárodního práva vyplývají ze Zásad a směrnic OSN o právu na opravné prostředky a odškodnění obětí hrubých porušení mezinárodního práva lidských práv a závažných porušení mezinárodního humanitárního práva (Basic principles and guidelines on the right to a remedy and reparation for victims of gross violations of international human rights law and serious violations of international humanitarian law)?
3. Jaké způsoby participace obětí v řízení před Mezinárodním trestním soudem obsahuje Římský statut?
4. Jaký postup předvídá Statut Mezinárodního trestního soudu pro ochranu práv obětí?
5. Srovnajte postavení oběti zločinu podle mezinárodního práva s postavením oběti trestného činu (poškozeného) podle českého práva?

Literatura

1. Deklarace o základních zásadách vztahujících se k obětem zločinu a zneužití síly (Declaration of Basic Principles for Victims of Crime and Abuse of Power).
2. Basic principles and guidelines on the right to a remedy and reparation for victims of gross violations of international human rights law and serious violations of international humanitarian law schválené ve formě rezoluce Komise OSN pro lidská práva 2005/35
http://ap.ohchr.org/documents/E/CHR/resolutions/E-CN_4-RES-2005-35.doc
3. Statut Mezinárodního trestního soudu (Římský statut)
4. Kopal, J.: Postavení oběti před Mezinárodním trestním soudem, Právní fórum č. 11, 2005, příloha Via Iuris č. II, 2005, s. 88-92.
5. Stahn C., Olásolo, H., Gibbon, K.: Participation of Victims in Pre-Trial Proceedings of the ICC, Journal of International Criminal Justice
<http://jicj.oxfordjournals.org/cgi/rapidpdf/mqi089v1?maxtoshow=&HITS=10&hits=10&RESULTFORMAT=&fulltext=Participation+of+Victims+in+Pre-Trial+Proceedings+of+the+ICC%2C+Journal+of+International+Criminal+Justice+&searchid=1&FIRSTINDEX=0&resourcetype=HWCIT>
(přístup pouze ze školních počítačů)
6. Hemptinne, J., Rindi, F.: ICC Pre-Trial Chamber Allows Victims to Participate in the Investigation Phase of Proceedings, Journal of International Criminal Justice,
<http://jicj.oxfordjournals.org/cgi/rapidpdf/mql017v1?maxtoshow=&HITS=10&hits=10&RESULTFORMAT=&fulltext=Participation+of+Victims+in+Pre->

[Trial+Proceedings+of+the+ICC%2C+Journal+of+International+Criminal+Justice+&searchid=1&FIRSTINDEX=0&resourcetype=HWCIT](#)
(přístup pouze ze školních počítačů)